

LEGFŐBB ÜGYÉSZSÉG
Nyomozás Felügyeleti és Védőkészítési Főosztály
1055 Budapest, Markó u. 16 • 1372 Budapest, Pf. 438.
Telefon: (1) 354-5512, 354-5511, fax: 354-5631
E-mail: nyfel@mku.hu

NF. 1621/2015/3. szám

FŐÜGYÉSZ ASSZONYNAK/ÚRNAK

SZÉKHELYÉN

Tisztelt Főügyész Asszony/Úr!

A gyűlölet-bűncselekmények elleni hatékonyabb fellépés érdekében – a jogalkalmazásban még tapasztalható bizonytalanságok kiküszöbölésére – az alábbiakra hívom fel Főügyész Asszony/Úr szíves figyelmét:

Gyűlölet-bűncselekmények alatt azon bűncselekményeket kell érteni, amelyeket előítéletes indítékból követnek el. Az elkövető előítélettel viseltetik azzal a csoporttal szemben, amely csoporthoz valóban vagy csupán általa vélten a passzív alanyként kiválasztott személy (áldozat) tartozik.

A cselekmény folytán nem kizárólag a kiválasztott sértettet éri bántódás, hanem azt a csoportot is, amelynek a tagja, minthogy a cselekmény folytán a csoport más tagjai is veszélyeztetve érzik, érezhetik magukat. A gyűlölet(vezérelt)-bűncselekmény az egyenlő méltóság elvének sérelmén túl sért vagy sérthet más alkotmányosan védett alapjogokat is (pl. testi integritáshoz való jog, magánélethez való jog stb.).

Ebben a megközelítésben a gyűlölet-bűncselekmény kategória sokkal tágabb bűncselekményi kört ölel fel, mint az anyagi jogban konkrétan meghatározott, a nemzetiségi, etnikai, faji, vallási vagy más diszkrimináció legszélsőségesebb formáiban megnyilvánuló sui generis bűncselekmény (pl. közösség tagja elleni erőszak, közösség elleni uszítás). Gyűlölet-bűncselekményként kezelendők mindazon bűncselekmények is, amelyek aljas indokból elkövettként minősülnek, de az aljas indok konkrétan a fenti értelemben vett előítéletességi motívum.

A közösség tagja elleni erőszak és a közösség elleni uszítás tényállásaiban a kiemelt büntetőjogi védelmet élvező csoportok lényegileg azonosak: nemzeti, etnikai vagy vallási csoportok. A 2008. évi LXXIX. törvény kiegészítette a védett csoportok körét, azóta a hatályos törvények ugyanígy részesítik védelemben „a lakosság egyes csoportjait”. A hatályos törvényben példálózóan nevesítettek az egyes különösen sérülékeny, magukat nehezen védeni képes csoportok: a fogyatékosok, a nemi identitásuk, szexuális irányultságuk, mint azonosságot jelentő ismérv alapján elkülönülő csoportok. Az érintett csoportok köre ezzel nem lezárt, elvben fokozott védelmet élvezhet bármely, azonos ismérv alapján összetartozó emberi közösség.

Kérdésként merülhet fel, hogy ténylegesen bármiféle közösséghez, csoporthoz akár a laza csoportosuláshoz tartozás is alapul szolgálhat a szóban levő két bűncselekmény megállapítására?

A törvényben védeni kívánt közösségek, csoportok az emberek meghatározott azonos nyelvi, kulturális, hagyománybeli, hitbeli, vagy más lényeges tulajdonság alapján, avagy a közös eszmerendszer alapján történő elkülönült személyi kört testesítenek meg. A védelem az ezen nyugvó különbözőségek tiszteletben tartására vonatkozik.

A védendő csoportok, illetőleg a közösség tagja elleni erőszak vonatkozásában a passzív alanyiség szempontjából két elvi problémát vetett fel az ítélkezési gyakorlat:

1. kisebbség-védő tényállások-e a gyűlölet-bűncselekmények tényállásai;

2. a gyűlölet-bűncselekmények sui generis tényállásaival biztosított fokozott büntetőjogi védelem kiterjed-e azokra a csoportokra (közösségekre, szervezetekre) amelyek céljaikat, tevékenységüket tekintve nem az alkotmányos keretek között működnek?

Az első problémát illetően ítélkezési gyakorlatban mára uralkodóvá vált álláspont szerint a közösség tagja elleni erőszak az ún. többségi társadalom tagjai sérelmére is megvalósítható.

A másodikkal kapcsolatban az LB-H-BJ-2011-106. szám alatt közzé tett ügyben a Legfelsőbb Bíróság elvi élel fejtette ki: az eszmerendszer közösségére alapozottan szervezett csoport (amely lehet egyesület, mozgalom stb.) tagjai csak akkor élvezhetnek kiemelt büntetőjogi védelmet, ha a szervezet az alkotmányban rögzített elveket tiszteletben tartva, törvényes keretek között fejt ki a tevékenységét. A nemzeti, etnikai, faji, vallási vagy egyéb lakossági csoport ellen irányuló célból létrehozott és a törvényi előírásokkal nyilvánvalóan szembe helyezkedő szerveződés tagjait – kiváltképpen akkor, ha a szervezetet a bíróság jogerős döntésével már fel is oszlatta – értelemszerűen a büntetőjog sem védheti fokozottan, hiszen ebben az esetben a jogrend egységének elve szenvedne súlyos sérelmet.¹

A határozat elvi tartalma ellenére a BH-ban nem került közzétételre, azonban az ügyészszégi jogalkalmazói gyakorlatban irányadónak tekintendő.

Az előítélet motívum bizonyítása során a jogalkalmazónak valamennyi bűncselekmény esetén mérlegelni kell az elkövető előítéletes indítékának esetleges jelenlétét.

Ebben az alábbi előítélet-indikátorok² nyújtanak segítséget:

1. Sértett, vagy más tanú észlelése, véleménye. A sértett és más tanúk észlelése, véleménye eltérhet egymástól, ezért valamennyi álláspontot fel kell tární.

¹ A Kúria joggyakorlat elemző csoportjának jelentése „Az egyes alapjogokat sértő bűncselekmények ítélkezési gyakorlatának elemzéséről”

² A listát a Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoport készítette

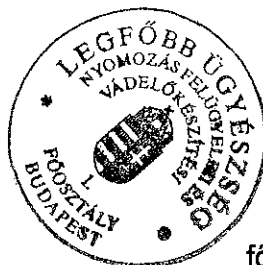
2. Az elkövető megjelenése, megnyilvánulása a cselekménnyel összefüggésben (pl. sértett közösséghez való tartozásának megnevezése, a közösség megnevezésére elterjedt sértő kifejezés, stb.).
3. Az elkövető és a sértett közötti vélt vagy valós csoportkülönbség (fontos jelzés lehet, ha az elkövető és az áldozat faji, etnikai, vallási, nemzeti hovatartozása szexuális irányultsága, nemi identitása, fogyatékossága stb. eltér, bár ez önmagában ritkán elégséges).
4. A sértett megjelenése, viselkedése (A sértett megjelenése a társadalomban széles körben elterjedt sztereotípiákhoz illeszkedik.).
5. Az elkövető előítéletes beállítottsága (ez alatt nem csak a támadás alatti megnyilvánulásokat, hanem az elkövető egyéb, az adott közösséggel kapcsolatos viszonyulását is érteni kell, e körülményeket is fel kell tární).
6. Szervezett gyűlölet-csoportok részvétele (erre utalhat az elkövető megjelenése, viselkedése, a csoport helyszínen megjelenő szimbólumai).
7. Helyszín (Ha egy helyszín kapcsolatba hozható egy közösséggel, elképzelhető, hogy az elkövető azért kereste fel a helyszínt, hogy kapcsolatba kerüljön az adott közösséggel tartozó személlyel, pl. Budapest Pride, melegbárok, roma nemzetiségi önkormányzatok, zsinagóga, mecset, stb.).
8. Időpont (egy közösség számára jelentős esemény időpontjára időzített elkövetés, pl. Pészah, Hanuka, Roma Nap, stb.).
9. Az erőszak mértéke, módja, eszköze (Az erőszak vagy a kár mértéke kifejezetten súlyos, olykor az elkövető kegyetlen, embertelen bánásmódot alkalmaz, pl. roma-gyilkosságok.).
10. Nyilvánosság (A gyűlölet-bűncselekményeknek gyakran célja, hogy a sértett közössége számára üzenjenek, ezért a támadások sokszor nagy nyilvánosság előtt zajlanak, fényképet, videofelvételt készítenek, amelyeket megosztanak az interneten, stb.).
11. Más indíték hiánya (vegyes motívum esetén is megállapítható a gyűlölet-bűncselekmény, ha az előítéletes indíték meghatározó).

A felsorolt tények, körülmények önmagukban ugyan nem bizonyítják az előítéletes indítékot, ugyanakkor már egyetlen indikátor jelenléte is megköveteli, hogy a nyomozás az esetleges előítéletes indítékra is kiterjedjen.

Kérem Főügyész Asszonyt/Urát, hogy jelen köriratot munkatársaival megismertetni, a jogalkalmazásban való érvényesülését biztosítani szíveskedjék.

Intézkedését megköszönöm.

Budapest, 2019. május 7. napján

Tisztelettel:

(Dr. Láng László)
főosztályvezető ügyész